

ISSN 2224-025X

НАУКОВІ ЗБІТКИ

Випуск 36 / 2020

Державного
природознавчого
музею

Національна академія наук України
Державний природознавчий музей

НАУКОВІ ЗАПИСКИ ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

Випуск 36

Львів 2020

УДК 57+58+591.5+502.7:069

Наукові записки Державного природознавчого музею. – Львів, 2020. – Вип. 36. – 232 с.

До 36-го випуску періодичного видання «Наукові записки Державного природознавчого музею» увійшли статті та короткі повідомлення з музеології, екології, ентомології, ботаніки, палеонтології, а також інформація про діяльність музею у 2019 році.

Для екологів, зоологів, ботаніків, палеонтологів, працівників музеїв природничого профілю, заповідників, національних природних парків та інших природоохоронних установ і організацій.

Proceedings of the State Natural History Museum. – Lviv, 2020. – Issue 36. – 232 p.

The 36th issue of the periodical «Scientific Notes of the State Museum of Natural History» includes articles and short reports on museology, ecology, entomology, botany, paleontology, as well as information about the activities of the museum in 2019.

For ecologists, zoologists, botanists, paleontologists, employees of museums of natural profile, reserves, national nature parks and other environmental institutions and organizations.

DOI: <https://doi.org/10.36885/nzdpm.2020.36>.

ISSN 2224-025X

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор

Заступник головного редактора

Відповідальний секретар

Технічний редактор

Капрусь І. Я. д-р біол. наук, проф.

Климишин О. С. д-р біол. наук, с.н.с.

Орлов О. Л. канд. біол. наук

Гураль Р. І. канд. біол. наук

Бокотей А. А. канд. біол. наук, с.н.с.; Войчишин В. К. канд. біол. наук, с.н.с.; Годунько Р. Й. канд. біол. наук, с.н.с.; Гураль-Сверлова Н. В. канд. біол. наук, с.н.с.; Дзюбенко Н. В. канд. біол. наук; Малиновський А. К. д-р с.-г. наук; Радченко О. Г. д-р біол. наук, проф.; Різун В. Б. канд. біол. наук, с.н.с.; Середюк Г. В. канд. біол. наук; Сусуловський А. С. канд. біол. наук, с.н.с.; Третяк П. Р. д-р біол. наук, проф.; Фальтиновіч В. д-р біол. наук, проф. (Польща); Царик Й. В. д-р біол. наук, проф.; Чернобай Ю. М. д-р біол. наук, проф.; Шрубович Ю. Ю. канд. біол. наук; Яницький Т. П. канд. біол. наук

EDITORIAL BOARD

Kaprus I. Y. (*Editor-in-Chief*), Klymyshyn O. S. (*Associate Editor*), Orlov O. L. (*Managing Editor*), Gural R. I. (*Technical Editor*), Bokotey A. A., Voichyshyn V. K., Godunko R. J., Gural-Sverlova N. V., Dzubenko N. V., Malynovsky A. K., Radchenko O. G., Rizun V. B., Serediuk H. V., Susulovsky A. S., Tretjak P. R., Faltynowicz W., Tsaryk J.V., Chernobay Y. M., Shrubovych J. J., Yanitsky T. P.

Рекомендовано до друку вченою радою Державного природознавчого музею

ISSN 2224-025X

© Наукові записки ДПМ, 2020

DOI: 10.36885/nzdpm.2020.36.213-214

УДК 594.38

Гураль-Сверлова Н. В.¹, Савчук С. П.²

НОВІ ЗНАХІДКИ АНТРОПОХОРНИХ ВИДІВ НАЗЕМНИХ МОЛЮСКІВ НА ЗАХОДІ УКРАЇНИ

Зумовлене антропохорією розселення окремих видів наземних молюсків у західному та інших регіонах України відбувається зараз настільки швидко, що викликає постійну появу нових даних і вимагає періодичного уточнення опублікованих раніше зведень. Зокрема, після публікації такого огляду для заходу України [1] було зроблено низку знахідок, які більш або менш суттєво розширюють існуючі відомості щодо сучасного розповсюдження у цьому регіоні низки антропохорних видів. Це призвело також до поповнення відповідними матеріалами малакологічного фонду Державного природознавчого музею НАН України (інвентарні номери подано нижче по тексту в дужках).

***Oxychilus draparnaudi* (Beck, 1837).** Протягом 2019 р. було зареєстровано кілька нових місцезнаходжень цього виду на території м. Львова: по вул. Гетьмана Мазепи, біля буд. № 16 (інв. № 4312), на Личаківському цвинтарі (інв. № 4562) та на присадибній ділянці по вул. Є. Коновальця, буд. № 89 (інв. № 4572). В останніх двох випадках до зборів потрапили лише порожні черепашки. Зроблені знахідки свідчать про те, що *O. draparnaudi* розповсюджений зараз у Львові значно ширше, ніж це можна було припустити раніше [1]. Також вдалося анатомічно підтвердити присутність *O. draparnaudi* в смт Оброшине Пустомитівського р-ну Львівської обл. (інв. № 4561).

***Oxychilus translucidus* (Mortillet, 1854).** У 2019 р. вперше зареєстрований в Івано-Франківській (м. Бурштин Галицького р-ну – інв. № 4569) та Львівській (м. Львів) областях. В останньому випадку йдеться про дві колонії, знайдені в палісадниках перед багатоквартирними будинками по вул. В. Кубійовича, буд. №№ 5-11 (інв. №№ 4310, 4570, 4571) та Б. Романицького, буд. №№ 18 і 20 (інв. № 4566). Описані збори є першими анатомічно підтвердженими знахідками *O. translucidus* на заході України, оскільки молюсків з м. Хмельницького та Закарпатської області [1] визначали виключно за конхологічними ознаками.

***Krynickyllus melanocephalus* Kaleniczenko, 1851.** У жовтні 2019 р. численну колонію цього виду знайдено в парку м. Бурштин Галицького р-ну Івано-Франківської обл.

***Monacha cartusiana* (O.F.Müller, 1774).** Крім згаданих у попередньому огляді [1] Закарпатської, Львівської, Рівненської, Хмельницької та Чернівецької областей протягом 2019 р. цей вид було неодноразово відмічено в Івано-Франківській області: в м. Івано-Франківськ (інв. № 4460), с. Угринів Тисменицького р-ну (інв. № 4315), м. Бурштин Галицького р-ну (інв. № 4568). Також до малакологічного фонду були передані збори 2015 і 2019 рр. з м. Львова (вул. І. Миколайчука – інв. №№ 4461, 4463; вул. Глібова – інв. № 4563) та Львівської області: смт Добротвір Кам'янка-Бузького р-ну (інв. №№ 4464, 4465), с. Зубра (інв. № 4320) і с. Солонка (інв. № 4564) Пустомитівського р-ну, с. Сілець Сокальського р-ну (інв. № 4466). Також у 2019 р. окремих особин *M. cartusiana* спостерігали в інших населених пунктах в околицях

Львова: с. Малехів Жовківського р-ну, с. Бірки Яворівського р-ну (в останньому випадку – біля садового центру). Описані знахідки свідчать про швидке розселення *M. cartusiana* по заходу України, початок якого був відмічений наприкінці XX ст. [1].

***Monacha fruticola* (Krynicky, 1833).** Велику колонію знайдено В. Б. Різуном у травні 2019 р. на півдні м. Львова, пр. Червоної Калини, на озелененій території біля буд. № 123 (інв. №№ 4308, 4309, 4357). Розміри обстеженої колонії, наявність у ній особин різного віку свідчать про те, що *M. fruticola* може успішно адаптуватися до існування на урбанізованих територіях заходу України.

***Cepaea nemoralis* (Linnaeus, 1758).** У 2019 р. було виявлено низку раніше не відомих колоній цього виду у м. Львові (інв. №№ 4325, 4326, 4330, 4332-4334, 4338, 4339, 4342, 4350-4353) та його найближчих околицях (с. Зубра Пустомитівського р-ну, інв. №№ 4297, 4327), а також в Івано-Франківській області (м. Івано-Франківськ, інв. №№ 4294, 4328; смт Богородчани, інв. №№ 4292, 4293). Крім того, підтверджено присутність *C. nemoralis* у с. Угринів [2] Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл. (інв. №№ 4296, 4329), і отримано від О. Ф. Лижечки підтверджену фотографіями порожніх черепашок і живих молюсків інформацію про колонію цього виду в м. Чортків Тернопільської обл. [2], вперше зареєстровану в 2017 р. і повторно виявлену в березні 2020 р. Точні місцезнаходження та фенетична структура обстежених нами особисто колоній *C. nemoralis* описані в окремій публікації.

***Cepaea hortensis* (O.F.Müller, 1774).** Порівняно з попереднім оглядом [1], протягом 2019 р. цей вид був зареєстрований також у наступних населених пунктах: Івано-Франківська обл., смт Богородчани (інв. № 4307); Львівська обл., м. Винники (інв. №№ 4289, 4290); Дрогобицький р-н, м. Борислав (інв. № 4300) і м. Трускавець; Жовківський р-н, с. Малехів (інв. № 4341); Пустомитівський р-н, с. Зубра (інв. № 4299) і с. Солонка (інв. № 4565); Стрийський р-н, м. Стрий; Яворівський р-н, с. Бірки (інв. № 4355). Крім того, малакологічний фонд поповнився новими зборами *C. hortensis* зі Львова (інв. №№ 4284, 4288, 4298, 4340, 4354) та Львівщини – з м. Жовква (інв. №№ 4270, 4272, 4283, 4287, 4291), м. Городок (інв. №№ 4269, 4282) та смт Брюховичі (інв. № 4356). У 2016 і 2019 рр. окремих особин *C. hortensis* спостерігали у пров. Ю. Гагаріна в м. Хмельницькому (особисте повідомлення Г. О. Романова, підкріплене фотографіями живих особин).

Також у попередньому огляді [1] був пропущений один вид наземних молюсків, антропохорний для заходу України – *Tandonia cristata* (Kaleniczenko, 1851), єдина відома знахідка якого у цьому регіоні була зроблена у другій половині XX ст. в околицях м. Ужгорода.

1. Гураль-Сверлова Н. В., Савчук С. П. Антропохорні види наземних молюсків на заході України // Наук. зап. Держ. природозн. музею. – Львів, 2019. – Вип. 35. – С. 49-58.
2. UkrBIN: Ukrainian Biodiversity Information Network [public project & web application]. URL: <http://www.ukrbin.com> (дата звернення: 20.03.2020).

¹ Державний природознавчий музей НАН України, м. Львів
e-mail: sverlova@pip-mollusca.org

² Мала академія наук Івано-Франківської міської ради, керівник секції ботаніки та зоології, м. Івано-Франківськ
e-mail: savchuksofija@ya.ru

ЗМІСТ

CONTENTS

Музеологія * Museology

Стор.

Чернобай Ю. М. Музейне відображення коєволюційних метаморфоз середовища і поведінки	3
• Museum representation of coevolutionary metamorphosis of the environment and behavior	
Дзюбенко Н. В., Климишин О. С., Бокотей А. А. Природничі музеї: показники ефективності та критерії оцінювання	15
• Natural historical museums: performance indicators and evaluation criteria	
Климишин О. С., Позинич І. С. Розробка і реалізація спеціальних природничо-музейних освітніх програм та проєктів	21
• Development and implementation of special natural-historical museum educational programs and projects	
Загороднюк І. В., Черемних Н. М. Мишівки (Sicista) у фауні України: аналіз колекцій Національного науково-природничого музею НАН України	27
• Birch-mice (Sicista) in the fauna of Ukraine: analysis of the collections of the National Museum of Natural History of the NAS of Ukraine	
Гураль Р. І. Прісноводна малакофауна (Gastropoda, Bivalvia) заходу України та її представленість у музейних колекціях Львова	41
• Freshwater molluscs fauna of western Ukraine and its representation in museum collections of Lviv	
Glotov S. V., Hushtan K. V., Kanarsky Yu. V., Hushtan H. H., Rizun V. B. Rove beetles (Coleoptera, Staphylinidae) from the Carpathian Biosphere Reserve in collections of State Museum of Natural History (Lviv, Ukraine)	53
• Жуки-стафіліни (Coleoptera, Staphylinidae) з Карпатського біосферного заповідника у колекціях Державного природознавчого музею НАН України	

Екологія * Ecology

Леневич О. І., Марискевич О. Г., Шпаківська І. М. Оцінка впливу лінійної форми рекреації на властивості бурих гірсько-лісових ґрунтів (на прикладі НПП «Сколівські Бескиди», Українські Карпати)	61
• Estimation the impact of the linear form of recreation on the properties of brown forest soils (for example NPP «Skolivski Beskydy», Ukrainian Carpathians)	
Гураль-Сверлова Н. В. Просторова диференціація наземної малакофауни на рівнинних територіях України	69
• Spatial differentiation of land mollusc fauna in plain territories of Ukraine	

Орлов О. Л., Рагуліна М. Є. Вплив фрагментації НА мікрокліматичні параметри букових лісів Стільського горбогір'я	81
• Influence of beech forests fragmentation of Stilsky Hillside on their microclimatic parameters	
Гуштан Г. Г. Зміни екологічної структури угруповань панцирних кліщів (Oribatida) під впливом антропогенних факторів Закарпатської низовини	89
• The changes in ecological structure of oribatid mites (Oribatida) communities under the influence of anthropogenic factors on Transcarpathian Lowland	
Бокотей А. А. Динаміка гніздової орнітофауни селітебної частини Львова за період між 2006 і 2018 роками	95
• Changes in the breeding avifauna of Lviv residential part from the period since 2006 till 2018 years	
Кагало О. О., Омельчук О. С., Орлов О. Л., Рагуліна М. Є., Сичак Н. М. Оселищне різноманіття та його соціологічна оцінка території Львівського Музею народної архітектури як приклад попереднього аналізу демуатації антропогенного ландшафту	107
• The habitat diversity and its sociological evaluation of the Lviv museum of folk architecture as an example of previous analysis of anthropogenic landscape demutations	
Кияк В. Г., Малиновський А. К. Аспекти методології досліджень популяцій рослин (на прикладі рідкісних видів)	115
• Aspects of the methodology of plant populations research (by means of the example of rare species)	
Ентомологія * Entomology	
Dovhaniuk I. Ya., Zamoroka A. M. The longhorn beetles (Coleoptera: Cerambycidae) of National Park «Kremenetski Hory»	129
• Жуки-вусачі (Coleoptera: Cerambycidae) національного природного парку «Кременецькі Гори»	
Khrapov D., Yunakov N. Addenda to the knowledge of the weevil fauna (Coleoptera: Curculionidae) of Ukraine	141
• Додовнення до вивчення фауни довгоносиків (Coleoptera: Curculionidae) України	
Середюк Г. В. Висотний і біотопічний розподіли видів ряду Neuroptera фауни Українських Карпат та Закарпатської низовини	147
• The altitude and biotope distributions of Neuroptera species in the fauna of the Ukrainian Carpathians and the Transcarpathian lowlands	
Дедусь В. І. Різноманіття трутовикових жуків (Coleoptera: Ciidae) пралісового та господарського букових лісів Карпатського біосферного заповідника	159
• Diversity of minute tree-fungus beetles (Coleoptera: Ciidae) of primeval and managed beech forest of the Carpathian Biosphere Reserve	

Різун В. Б. Угрупування жуків-турунів (Coleoptera: Carabidae) лісів національного природного парку «Прип'ять-Стохід»	171
• Forests carabid beetles (Coleoptera, Carabidae) communities of the «Prypiat-Stokhid» National Nature Park	

Ботаніка * Botany

Кузарін О. Т., Сичак Н. М., Кагало О. О. Спонтанні судинні рослини на території регіонального ландшафтного парку «Знесіння» (м. Львів)	181
• Spontaneous vascular plants for the territory of the Znesinnya Regional Landscape Park (Lviv)	

Палеонтологія * Paleontology

Войчишин В. К. Фауногенез вертебрат середньопалеозойського подільського палеобасейну	195
• Vertebrate fauna genesis in the Middle Paleozoic Podolian paleobasin	

Короткі повідомлення * The brief messages

Позинич І. С. Використання інноваційних технологій VR, AR, 3D в музейній педагогіці	209
• The use of innovative technologies VR, AR, 3D in museum pedagogy	

Гураль-Сверлова Н. В., Савчук С. П. Нові знахідки антропохорних видів наземних молюсків на заході України	213
• New finds of anthropochoric species of terrestrial mollusks in western Ukraine	

Середюк Г. В., Мателешко О. Ю. Знахідки мурашиного лева <i>Dendroleon pantherinus</i> (Fabricius, 1787) (Neuroptera: Myrmeleontidae) на Закарпатті	215
• Finds of the ant-lion <i>Dendroleon pantherinus</i> (Fabricius, 1787) (Neuroptera: Myrmeleontidae) in Transcarpathia	

Втрати науки * Loss of science

Гамор Ф. Відійшов у вічність професор Степан Михайлович Стойко	219
Кагало О. О., Марискевич О. Г., Канарський Ю. В., Кияк В. Г. та ін. Світлій пам'яті Миколи Павловича Козловського	221

Хроніка * Current issues

Середюк Г. В. Про діяльність Державного природознавчого музею НАН України у 2019 році	223
Різун В. Б. XIV Львівська ентомологічна школа «Актуальні проблеми вивчення ентомофауни західного регіону України»	225

Правила для авторів * Rules for authors	227
--	-----

Національна академія наук України
Державний природознавчий музей

Наукове видання

НАУКОВІ ЗАПИСКИ ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

Випуск 36

PROCEEDINGS OF THE STATE NATURAL HISTORY MUSEUM

Issue 36

Українською та англійською мовами

Головний редактор І. Я. Капрусь

Комп'ютерний дизайн і верстка О. С. Климишин, Т. М. Щербаченко

Адреса редакції:

79008 Львів, вул. Театральна, 18

Державний природознавчий музей НАН України

телефон / факс: (032) 235-69-17

e-mail: editorship@smnh.org

<http://science.smnh.org>

Формат 70×100/16. Обл.-вид. арк. 18,85. Наклад 100 прим.

Виготовлення оригінал-макета здійснено в Лабораторії природничої музеології

Державного природознавчого музею НАН України.

Друк ТзОВ «Простір М». 79000 Львів, вул. Чайковського, 8.